

INTRODUZZJONI

Il-kliwi tiegħek huma importanti ħafna imma xi kultant ma jibqgħux jaħdmu. Tnaqqis f'daqqa fil-funzjoni tal-kliwi hu magħruf bħala Falliment Akut tal-Kliwi. Huwa ta' spiss għal żmien qasir biss u l-kura hi biss għal żmien qasir. Aktar ta' spiss il-funzjoni tal-kliwi tiggħra fuq firxa ta' numru ta' snin u dan hu magħruf bħala mard kroniku tal-kliwi. Eventwalment tfalli għal kollox u meta jibqa' biss madwar 10 fil-mija tal-funzjoni, ikun hemm bżonn ta' dijaliżi jew trapjant tal-kliwi.

Id-dijaliżi jneħhi l-iskart u l-fluwidu ekstra mid-demem. Hemm żewġ postijiet fejn tista' tagħmel id-dijaliżi – id-dar jew f'ċentru tad-dijaliżi. Id-dijaliżi peritoneali hi tip wieħed ta' kura fid-dar. L-omodijaliżi jista' jsir kemm fid-dar jew f'ċentru tad-dijaliżi.

It-trapjant jinvolti trapjantazzjoni ta' kilwa waħda f'gismek minn jew donatur ħaj jew mejjet. Int irid ikollok livell raġjonevoli ta' saħħa biex tircievi trapjant. It-tabib tiegħek jista' jagħtik parir jekk din hijiex għażla li tgħodd għalik. Ara l-karta tal-fatti 'Trapjant' ('Transplant') għal aktar tagħrif.

Jekk int debboli jew anzjan int għandek mnejn tiddeċiedi li l-kura konservattiva aktar tgħodd għalik. Il-kura konservattiva tuża medicini u tikkontrolla d-dieta u l-fluwidi biex ittawwal il-funzjoni tal-kliwi tiegħek. Thalli n-natura tiegħu l-kors tagħha meta l-kliwi jfallu għal kollox. Ara l-karti tal-fatti 'Kura Konservattiva: għażla tal-kura' ('Conservative care: A treatment option') għal aktar tagħrif.

DIJALISI PERITONEALI FID-DAR (PD)

L-aħjar għażla hi li tagħzel modalità fid-dar tad-dijaliżi jekk tista' tagħmel dan. Id-dijaliżi peritoneali issir id-dar minnek stess u membru tal-familja jista' jiġi mħarreġ biex jgħinek. Hemm bżonn taħriġ fuq firxa ta' żmien qasir u dan hu organizzat mit-tim tiegħek tal-kura tas-saħħa. Hemm żewġ tipi ta' dijaliżi peritoneali, borża ta' matul il-gurnata (CAPD) u ċikler ta' matul il-lejl (APD).

STIL TA' HAĠJA FUQ IL-PD

L-għażla ta' bejn it-tipi ta' dijaliżi tiddependi fuq fatturi bħal saħħtek u l-istil tal-ħajja tiegħek. Il-benefiċċji u l-isvantaggi ta' kull tip hemm bżonn jiġu diskussi mat-tim tiegħek tas-saħħa u l-familja tiegħek. Jekk tagħzel PD ħafna persuni jibdew fuq is-CAPD u mbagħad jaqilbu għal APD wara minn 6 sa 8 ġimgħat hekk kif gisimhom ikun dera d-dijaliżi.

Hemm ħafna benefiċċji tal-użu tal-PD, inklużi:

- Il-libertà li tivvjagġa bi ftit taħbit
- Dialiżi flessibbli fid-dar tiegħek
- Kontroll fuq l-istil ta' ħajtek
- Teknika faċli li tista' tiġi mgħallma mill-biċċa l-kbira tan-nies f'ġimgħa
- Il-biċċa l-kbira tan-nies m'għandhom l-ebda restrizzjonijiet tad-dieta u restrizzjonijiet zgħar ħafna tal-fluwidu
- Int tista' tagħmel eżerċizzju u sport imma trid toqgħod attent jekk tagħzel li tgħum

- Int tista' tkompli taħdem
- L-appart kollu tad-dijalisi jitwassal f'darek bla ħlas

Id-dijalisi peritoneali isseħħ f'għismek permezz tal-użu ta' membrana peritoneali bħala filtru. Għandha provista ta' demm rikk. Matul id-dijalisi peritoneali, il-membrana tintuża biex tiffiltra l-iskart u l-fluwidu ekstra minn demmek. Katiter speċjali (tubu) jintuża biex jittrasferixxi il-fluwidu tad-dijalisi fil- u barra l-kavità peritoneali. Bil-PD int normalment ikollok dijalisat f'għismek il-ħin kollu biex demmek ikun il-ħin kollu qed jitnaddaf.

CAPD – **BOROŻ MATUL IL-ĠURNATA**

Normalment isiru erba' tibdiliet kuljum. Kull tibdila tinkludi l-ikkonettjar ta' borża ġdida tal-fluwidu, tballat il-fluwidu l-qadim u tpoġġi fih il-fluwidu l-ġdid. Tieħu madwar 30 minuta u tista' ssir kważi kulimkien, bi ffit prekawzjonijiet sensibbli. Bejn it-tibdiliet int liberu li tkompli sejjer bl-attivitajiet tiegħek ta' kuljum.

Matul illejl int għandek pawsa twila waqt li l-proċess ikun qed jaħdem u waqt li tkun rieqed. Il-bidliet normalment isiru hekk kif tqum, fil-ħin ta' nofsinhar, waqt il-ħin tat-te u qabel ma torqod. Matul granet meta int tkun imħabbat ikun hemm ċertu flessibilità.

Is-CAPD jaħdem permezz tal-gravità. Meta l-borża tad-drejn titpoġġa fil-livell tal-art il-fluwidi jiddrenjana l-barra. Meta tgħolli l-borża l-ġdida tad-dijalisat ogħla mill-livell ta' spallejk, id-dijalisat il-ġdid jgħaddi minn għol-kavità peritoneali tiegħek.

APD – **MAGNA TA' MATUL IL-LEJL**

Matul l-APD magna magħrufa bħal ċikler tagħmel il-bidliet għalik. Kull lejla il-kateter tiegħek jitwaħħal mat-tubu taċ-ċikler. Tagħmel numru ta' titbiliet, u tmexxi d-dijalisat ġo u barra għismek waqt li tkun rieqed. L-APD isir kull lejla u normalment jieħu bejn minn 8 sa 10 sigħat. Matul il-ġurnata id-dijalisat normalment jibqa' f'għismek biex id-dijalisi jkompli. Ara l-karta tal-fatti 'Dialisi Peritoneali ('Peritoneal Dialysis') għal aktar tagħrif

EMODIJALISI – **FID-DAR JEW FIĊ-ĊENTRU**

L-Emodijalisi (HD) jista' jsir id-dar imma għal dawk li ma jistgħux, il-kura tkun f'ċentru u jsir minn nersijiet. Id-demm jitnaddaf permezz ta' dijaliser speċjali fuq magna tal-omodijalisi.

L-ISTIL TAL-**HAJJA FUQ L-EMODIJALISI**

- Fil-każ ta' HD ibbażata f'ċentru int għandek tliet appuntamenti fissi li jieħdu madwar 6 sigħat tal-ġurnata tiegħek. Int trid tmur kuldarba fil-klinika tad-dijalisi.
- Fil-każ ta' HD fid-dar int tissettja l-iskeda tiegħek tad-dijalisi mat-tim tiegħek tal-kura tas-saħħa u tikkura lilek innifsek fid-dar matul il-ġurnata jew bil-lejl (Nottturnali). Għal xi nies dan il-kontroll u flessibilità hu importanti ħafna, imma mhux neċessarju għal kulhadd.
- Dawk il-persuni li jagħmlu d-dijalisi d-dar jistgħu iqattgħu sigħat ekstra fuq id-dijalisi, jistgħu jtejbju saħħtek u għal ħafna jtejbju il-kwalità ta' ħajjithom.

- Id-dieta u l-fluwidi huma restretti fuq l-HD għajr jekk tagħmel aktar ħin fuq il-magna.
- Matul il-vaganzi trid tibbukja fi klinika oħra tad-dijalisi.
- Int trid tħallas għall-ispejjeż tal-vjaġġ għad-dijalisi. Id-dar il-biċċa l-kbira tal-ispejjeż teħodhom lura. Int jista' jkollok spejjeż oġhla tad-dawl u l-ilma, imma hemm xi sussidji. Id-dar normalment hi l-għażla li tiġik irħas.

X'INHU AĊCESS VASKULARI?

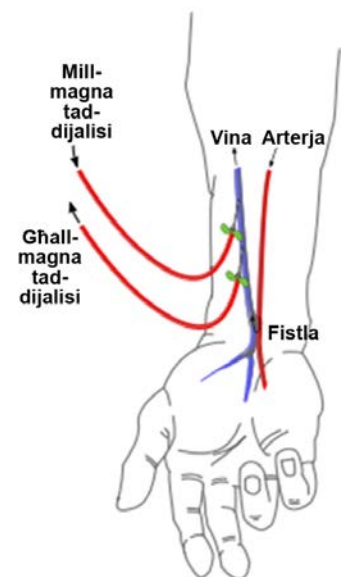
Hemm bżonn aċċess għall-fluss tiegħek tad-demem biex demmek jitnaddaf mill-ilma żejjed u prodotti tal-iskart. 'Aċċess vaskulari' isir matul operazzjoni biex jippermetti li dan isir. L-operazzjoni normalment issir dik il-gurnata stess. Tista' tieħu sa xahrejn għall-aċċess biex 'jimmutura' u jkun lest għad-dijalisi.

Hemm tliet tipi ta' aċċess vaskulari.

Fistla: Tgħaqqad waħda mill-arterji tiegħek ma' vina. Il-vina titkabbar u hi magħrufa bħala fistla. Normalment tkun fil-part t'isfel jew ta' fuq tad-driegħ jew kultant ta' riġlejk. Jitpoġġew il-labar fil-fistla.

Tilqima: Użu ta' biċċa tubu mwaħħal bejn żewġ arterji tiegħek u vina.

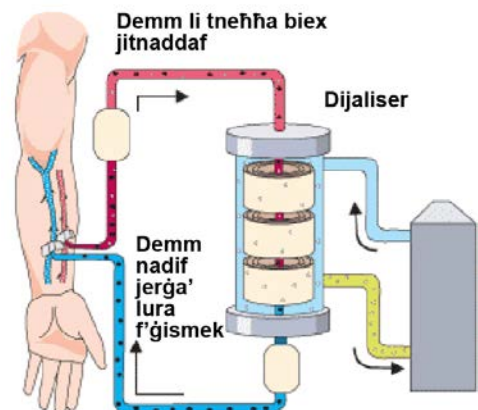
Katiter : Katiter hu normalment tubu temporanju li jitpoġġa f'vina kbira sakemm il-fistla jew il-graft tkun lesta biex tintuża. Il-katiters jistgħu jintużaw minnufih.

Int trid tieħu ħsieb l-aċċess tiegħek. L-iġjene bir-reqqa ser tgħin fil-prevenzjoni tal-infezzjoni.

KIF JAHDDEM L-EMODIJALISI?

Matul l-emodijalisi demmek jivvjaġġa minn go filtru speċjali magħruf bħala 'dijalizer' qabel ma jirritorna mnaddaf f'ġismek. Id-dijalizer għandu ħafna fibri żgħar ħafna (tubi). Kull fibra fiha toqob żgħar ħafna fil-ħitan tagħha. Fluwidu speċjali magħruf bħala dijalisat jaħsel madwar il-fibri. L-ilma ekstra u l-prodotti tal-iskart li m'għandekx bżonn jgħaddu minn demmek minn go l-pori tal-fibri u fid-dijalisat. Demm nadif jerġa' jgħaddi lura għal ġismek. Id-dijalisat jispiċċa fid-drejn.

KIF NITHARREĠ GĦALL-FINI TAL-HD FID-DAR?

Jekk tagħzel l-emodijalisi d-dar, jiġi stallat plumbing speċjali u l-magna u l-provisti kollha jingħatawlek. Int tqatta' minn 6 sa 8 ġimgħat żżur il-klinika tad-dijalisi biex titgħallem timmaniġġja d-dijalisi tiegħek. Jista' jiġi mħarreġ sieħeb tiegħek biex jgħinek, imma xi persuni jagħmlu d-dijalisi huma stess. Ara l-karta tal-fatti 'Emodijalisi d-Dar' 'Home Haemodialysis' għal aktar tagħrif.

ĊENTRU (SPTAR JEW SATELLITA) HU L-AĦJAR GĦALIJA?

Is-sitwazzjoni f'darek jew saħħtek għandhom mnejn ifissru li għandek bżonn support tan-nersink għal kull kura tad-dijalisi. Ċentru satellita normalment ikun fil-komunità u l-istaff jgħinuk. Id-dijalisi fl-isptar normalment jgħodd għal dawk li għandhom bżonn aċċess immedjat

għal kura medika speċjalizzata. L-istaff ser jorganizza appuntamenti regolari miegħek. Normalment ikun hemm appuntamenti matul il-gurnata jew filgħaxija. Ara l-karta tal-fatti 'Emodiljasi għażla ta' kura ('Haemodialysis – treatment option') għal aktar tagħrif.

KURA KONSERVATTIVA

Il-kura konservattiva hi l-kura magħżula tal-falliment tal-kliewi meta tkun iddeċidejt li l-għażliet tad-dijalisi u tat-trapjant ma jgħoddux għalik. Għal hafna dan iseħh għax diġà huma debboli hafna u ma jridux kuri kumplessi. Xi persuni ikunu taħt kura kumplessa għal xi żmien u issa jixtiequ jieqfu. Għal hafna li diġà huma debboli t-tul ta' hajja li fadlilhom kaġun tal-falliment tal-kliewi, ikun kwazi xorta kemm fuq id-dijalizi jew mingħajrha.

Il-kura konservattiva tfisser li l-kura tiegħek tkompli tkun monitorjata u ssupportjata minn professjonisti tas-saħħa. Tista' tingħata medicini u tkun fuq dieta ristretta biex ittejjeb il-kwalità ta' hajtek. Imma l-kura konservattiva mhux ser ittawwal b'mod artifiċjali l-hajja tiegħek meta l-kliewi tiegħek ifallu għal kollox. Hi magħrufa wkoll bħala kura supportiva, u tista' tinvolvi tim tal-kura palljattiva.

X'GħANDEK TAGĦMEL JEKK TIDDEĊIEDI LI TAGĦZEL KURA KONSERVATTIVA?

L-ewwel pass hu li titkellem mal-familja tiegħek u l-provvedituri tal-kura tas-saħħa primarja tiegħek. Jekk intom ilkoll tifhmu lil xulxin u taħdmu flimkien int tista' tiżgura li jkollok l-aħjar kwalità tal-hajja sakemm il-kliewi tiegħek ifallu kompletament. Hi haġa għaqlija li tara tara li hwejgħek jinsabu fl-ordni pereżempju:

- Ara li jkollok testament
- Ara jekk għandekx taħtar Prokuratur Mediku
- Ara jekk għandekx tagħmel Direttiva tal-Kura Avanzata
- Agħmel lista tar-rekords finanzjarji tiegħek inklużi kotba tal-bank, propjetà, poloz tal-inxurjans, eċċ.
- Agħti d-dettalji tal-kuntatt tal-persuni li huma lesta jgħinuk tissetilja l-propjetà tiegħek p.e. avukat, akkowntanti, eżekutur tat-Testment tiegħek.

- Halli l-persuni jkunu jafu dwar l-għażliet tiegħek għas-servizzi tal-funeral

IR-RWOL TAL-KURA PALLJATTIVA U T-TMIEM TAL-**HAJJA**

It-tim tal-kura palljattiva huma t-tabib, u nersijiet speċjalisti li jissupportjawk fl-immaniġġjar tal-uġiġh u s-sintomi. Meta tara t-tim tal-kura palljattiva dan ma jnaqqasx il-perjodu kemm iddum haj imma jista' jżid il-kwalità ta' hajtek. Int tista' tara tim tak-kura palljattiva għall-kontroll tas-sintomi anki jekk tagħzel id-dijalisi jew it-trapjant.

Is-sintomi tal-falliment tal-kliewi jistgħu jinkludi ħakk fil-gilda, riglejn agitati, u uġiġh ġeneralizzat. It-tim tal-kura palljattiva jissupportjak u lill-familja tiegħek tgħixu indipendentiment u komdi kemm jista' jkun. Xi persuni jzuru t-tim tal-kura palljattiva għal hafna snin, anki waqt li jkunu fuq id-dijalisi. L-involvement mal-kura palljattiva għal hafna jsaħħaħ it-tmiem komdu tal-hajja.

GĦANDEK BŻONN AKTAR TAGĦRIF?

L-edukazzjoni mit-tim tiegħek tal-kura tas-saħħa hi importanti ħafna qabel ma tagħzel l-għażla tal-kura tiegħek. Il-karta tal-fatti *'Tapprofitta ruħek kemm tista' mill-viżta tiegħek għand it-tabib'* (*'Making the most of your visit to the doctor'*) fiha pariri siewja dwar il-mistoqsijiet li għandek tistaqsi lit-tabib tiegħek. Aktar ma jkollok edukazzjoni, ikun eħfef tiegħu deċiżjoni infurmata dwar il-kura tiegħek.

Għal aktar tagħrif dwar is-saħħa tal-kliewi jew dan is-suġġett, jekk jogħġbok ikkuntattja lil Kidney Health Australia: Il-linja Telefonika bla ħlas tas-Servizz ta' Tagħrif dwar il-Kliewi (Kidney Information Line) fuq 1800 4 KIDNEY (1800 4 543 639) jew żur il-websajt tagħna www.kidney.org.au jew www.homedialysis.org.au
Żviluppat Novembru 2012

Dan hu maħsub bħala introduzzjoni ġenerali għal dan is-suġġett u mhux maħsub biex jissostitwixxi l-parir tat-tabib tiegħek jew dak tal-Professjonist tas-Saħħa. Qgħadna attenti biex niżguraw li t-tagħrif hu relevanti għall-qarrej u applikabbli għal kull stat fl-Awstralja. Hu ta' min jinnotta li l-Kidney Health Australia tirrikonoxxi li l-esperjenza ta' kull persuna hi individwali u jseħħu varjazzjonijiet fil-kura u l-immaniġġjar minħabba ċirkustanzi personali, il-professjonist tas-saħħa u l-istat fejn wiehed jgħix. Jekk għandek bżonn aktar tagħrif dejjem ikkonsulta lit-tabib tiegħek jew il-professjonist tas-saħħa tiegħek.

Jekk int trux, jew għandek impediment tas-smiġ jew tat-taħdit, ikkuntattja lis-Servizz Nazzjonali tar-Relay (National Relay Service) www.relayservice.com.au:

- Utenti TTY ċemplu 1800 555 677 imbagħad itolbu għal 1800 454 363
- Utenti li Jitkellmu u Jisimgħu ċemplu 1800 555 727 imbagħad staqsi għal 1800 454 363
- Utenti tar-relay tal-internet - www.relayservice.com.au - "Aghmel ċempila tar-relay tal-internet issa" (Make an internet relay call now) imbagħad staqsi għal 1800 454 363